

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA  
MÜSLÜMAN AZINLIKLAR

# ASYA

EDİTÖR  
İRFAN AYGAN

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	7
1. BATILILARIN ASYA'DAKİ SÖMÜRGE FAALİYETLERİ .....	10
2. ASYA'DA İSLAM'IN YAYILIŞI .....	38
3. BUTAN .....	60
4. ÇİN HALK CUMHURİYETİ .....	87
5. ERMENİSTAN .....	126
6. FİJİ CUMHURİYETİ .....	153
7. FİLİPİNLER .....	167
8. GÜNEY KORE .....	180
9. GÜRCİSTAN .....	203
10. HİNDİSTAN .....	267
11. İSRAİL .....	307
12. JAPONYA .....	331
13. KAMBOÇYA KRALLIĞI .....	363
14. MALDİVLER .....	378
15. MOĞOLİSTAN .....	393
16. MYANMAR BİRLİĞİ CUMHURİYETİ .....	407
17. NEPAL .....	432
18. RUSYA FEDERASYONU .....	447
19. SİNGAPUR .....	495
20. SRİ LANKA .....	515
21. TAYLAND .....	535
22. VİETNAM .....	552

## ÖNSÖZ

İslamiyet yedinci yüzyılın ilk çeyreğinde Arap yarımadasında doğmuş ve kısa bir süre sonra hızlı bir şekilde yarımadanın dışına çıkarak bütün dik- katleri üzerine çekmiştir. Zamanın bölgeye ve dünyaya egemen devletleri olan Bizans ve Sâsânîler yaklaşık bir asır boyunca birbirlerini ağır bir şekilde hırpalamalarına rağmen ortaya çıkan bu yeni daveti daha Hz. Peygamber zamanında kendilerine bir tehdit görerek, kendilerine gönderilen elçilere çok kötü davranmışlar, hatta bazılarını da- teamüllerin dışına çıkararak- öldürmüşlerdi. Nihayetinde yeni ortaya çıkan ve hızla yayılmaya başlayan bu inancı ve mensuplarını zaman kaybetmeden kaynağında boğmak için sa- vaşlar bile açılmıştı.

Fakat hiçbir güç İslamiyet'in hızlı yayılımını engelleyemedi. Müslüman- ların diğer inanç mensuplarına eski efendilerinden çok daha fazla tole- ranslı davranmaları, yani kendi inançlarını özgürce yaşayabilecekleri bir ortam vadetmeleri ve ekonomik açıdan yaşamlarını altüst eden ağır vergi yükünden kurtulacakları sözü Irak, Suriye, Mısır ve Sâsânî topraklarında yaşayan halkların Müslümanlara karşı direniş göstermemesine sebep oldu. Müslümanların dinleri konusunda gayrimüslimlere gösterdikleri hoşgörüyü aksettirmesi bakımından 650-660 yılları arasında Suriye'de Nasturi Patriği olan III. İshuayheb'in bir arkadaşına yazdığı mektup bu konuda bize çok önemli ipuçları vermektedir. Patrik bu mektubunda "Allah'ın idareyi ken- dilerine verdiği şu Araplara... Bizlere hiç zulmetmediler ve gerçekten onlar dinimize, din görevlilerimize, kilise ve manastırlarımıza hürmet gösterdiler" demektedir. Bu durum yüzyılın sonunda batıda Fransa'nın güneyinden do- ğuda Hindistan ve Çin'e kadar uzanan bir coğrafyanın İslam egemenliğine dahil olmasının yolunu açtı.

Sâsânîlerin Müslümanlarla açıktan çatışmayı seçmesi ve yenildikçe yeni askeri mücadelelere girişmesi üçüncü asırdan beri bölgede bir süper güç olarak hüküm süren Sâsânî imparatorluğunun intiharına ve inkırazına se- beb oldu. Fakat Bizans'ın temsil ettiği Batı'da durum daha farklı gelişti. Se-

kizinci yüzyıldan itibaren Fransa'nın güneyine uzanan hatta on altıncı ve on yedinci yüzyılda orta Avrupa'nın içlerine kadar Osmanlılarla uzanan Müslümanları sekiz-dokuz asır boyunca hep tehdit olarak göre gelmişlerdir. Bu yüzden onların Müslümanlar ile mücadeleleri daha sistematik bir düzlemde ele alınmıştır

Bu amaçla çok erken dönemlerde İslam'ın yüce kitabı Kur'an-ı Kerim ile (Kuran'ı rahip Bahira'nın yazdığı iddiası ile) ve onun tebliğcisi Hz. Peygamber ile ilgili akla hayale gelmeyecek karalamalara ve iftiralara başladılar. Özellikle Hz. Peygamber'in diğer peygamberler gibi olağanüstü mucizeler göstermemiş olması, onun kadın düşkünü ve hasta bir kişilik olduğu yönünde bütün Batı'da iftira ve bu iftiralar üzerine yayınlar ürettiler. Bütün bu sistematik çalışmalar batılılar üzerinde İslamiyet'e, onun peygamberine dolayısı ile Müslümanlar ile ilgili gerçek olmayan anlayışların ortaya çıkmasına yol açtı. Öyle etkileri oldu ki o güne kadar İslamiyet'i kılıç zoruyla yayılan bir inanç olarak göstermeye çalışan-gerçi bugün de hala bu anlayıştılar- batılılar bütün Avrupa'dan topladıkları kutsal Cihatçıları ile doğuda ve batıda Müslüman yönetimlerin zafiyet gösterdikleri bir zamanda on ikinci asrın başında haclı seferleri adında yedinci asırda çekilmek durumunda kaldıkları Kudüs bölgesine iki asır boyunca, defalarca seferler düzenlediler. Belki de Endülüs'te Tuleytula'nın 1085'de Kral Alfonso tarafından ele geçirilmesi onlara bir cesaret vermiş olmalıdır.

Özellikle batılıların on altıncı asırdan itibaren coğrafi keşifler adı altında başlattıkları Dünya'ya egemen olma çabaları on sekiz ve on dokuzuncu asırda zirveye ulaşmıştır. Batılı devletlerin sağlamış olduğu imkânlar ile birlikte Hristiyan misyonerler Dünya'nın pek çok bölgesinde olduğu gibi Asya kıtasında ve Uzak Doğuda'da Müslüman hakları arasında yoğun faaliyetlerde bulunmaya ve sömürgeci güçlerin bu bölgelerde egemen olmalarına katkıda bulunmuşlardır.

İşte yedinci asırdan itibaren İslam'a ve Müslümanlara karşı oluşan husumet ve düşmanlık yani 'islamofobi' bugün de Batı medeniyeti olarak adlandırılan batılı toplumların kültüründe kuvvetli bir şekilde varlığını devam ettirmektedir.

Batılı sömürgeci güçlerin şekillendirmesi neticesinde bugün Asya ve Uzak Doğu'da Müslümanlar suni yapılandırılmaların içine atılarak içinden çıkılmaz problemlerle karşı karşıya bırakılmışlardır. Bölgede yaşayan Müslümanların problemleri ile dertlenmek, ilgilenmek ve onların sorunlarını aşmada yar-

dımcı olmak en azından onların durumlarını ortaya koymak ve insanlığın bilgisini sağlamak bizlerin görevi olsa gerektir.

Bu çalışmamızda biz Müslüman azınlıklar tarihi dersinde ürettiğimiz bilgilerin sadece ders ortamında kalmayarak bir yayına dönüşmesi ve Asya ve Uzak doğuda yirmi bir ülkede yaşayan Müslüman azınlıkların siyasi, sosyal, kültürel, dini ve ekonomik problemleri hakkında insanların bilgilendirilmesi ve bilinçlendirmesini amaçlamaktayız.

Ayrıca bu türden çalışmalarını teşvik ederek genç akademisyenleri ve akademisyen adaylarının konuya motive olmalarını sağlayamaya çalışıyoruz. Çalışmamızda yer alan ve emekleriyle kitaba değer katan Doç. Dr. Yasin Yılmaz'a, araştırma görevlileri Okan Uzunöz, Barış Çakan, Tuğba Şahbaz, Onur Güven, Bayram Ünce, Aygün Yılmaz, Ayşenur Tuba Uludoğan'a, doktora öğrencilerimiz Muhammed Hüseyin, Ömer Tinkir, Kadir Öztürk, Meliha Aktürk ve Mahmut Cihangir'e katkılarından dolayı çok teşekkür ederiz. Ayrıca üretilen bu bilgilerin yayına dönüşüp insanlara ulaşmasına destek veren BRB Holding sahibi sayın Harun Macid beyefendiye ve yayıncı kuruluşa da şükranlarımızı sunarız.

Editörler

Prof. Dr. İrfan Aycan

Doç. Dr. Nurullah Yazar

Ankara, Kasım 2020







### 3. BUTAN

OKAN UZUNÖZ\*



1

#### 1. Genel Bilgiler

			
Başkent	Resmi Dil	Hükümet	Kuruluşu
Thimphu	Dzongkha.	Anayasal Monarşi	17 Aralık 1907
			
Yüzölçümü	Nüfusu	Para Birimi	K.B düşen M. Gelir
38,394 km <sup>2</sup>	782,318 (2020) <sup>3</sup>	Ngultrum	9.000 \$ (2017) <sup>4</sup>

\* Ar. Gör., Uşak Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bölümü

<sup>1</sup> Haritalar ve bayrak Central Intelligence Agency'den alınmıştır. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/bt.html> (07.03.2020)



## 2. Ülkenin Tarihçesi

Butan'ın tarihçesine geçmeden önce kelimenin etimolojisi hakkında bilgi vermekte fayda vardır. Butan kelimesinin ne zaman ortaya çıktığı net olarak bilinmemekle birlikte bazı kaynaklarda ilk defa 17. yüzyılda bazı İngilizce yazışmalarda geçtiğine dair bilgiler yer almaktadır. Kelimenin ilk defa, Jean-Baptiste Tavernier'in 1676 yılında yayınlanan *Six Voyage* adlı seyahatnamesinde geçtiği bilinmektedir.<sup>5</sup> Bu tarihten önce Butan için Dzongha dilinde ejderha krallığı anlamına gelen "Dug Yul" kelimesi kullanılmıştır.<sup>6</sup> Butan kelimesi ise Tibet'in sonu anlamına gelir ve Bhot-ant şeklinde yaygınlık kazanmıştır.<sup>7</sup> 17. yüzyıldan önce Butan kelimesine benzer bazı kelimeler kaynaklarda yer almakla birlikte bunlar modern Butan'dan ziyade Tibet'i ifade etmektedir.

Bazı taştan yapılmış aletler, silahlar, filler ve büyük taş yapıların kalıntıları, Butan'da yaşamın M.Ö. 2000 yılına kadar uzandığını iddia etse de<sup>8</sup>, o zamanda bölgede yaşanıldığına dair yazılı bir kayıt yoktur. Butan'ın yazılı tarihi, bölgeye Budizm'in gelmesiyle birlikte başlar. Tibet kralı Songtsen Gampo (627-649) Budizm'i kabul ettiğinde, Butan'ın merkezindeki

<sup>2</sup> <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/bt.html> (07.03.2020).

<sup>3</sup> <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/bt.html> (07.03.2020).

<sup>4</sup> <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/bt.html> (07.03.2020)

<sup>5</sup> Eserle ilgili detaylı bilgi için bkz: Zeki Arıkan, "Jean-Baptiste Tavernier", *DİA*, İstanbul, 2011, XL, 183.

<sup>6</sup> Alexandra David-Neel, *Initiations and Initiates In Tibet*, London, Dover Publications, 1931, s. 34.

<sup>7</sup> Taylor Isaac, *Names and Their Histories a Handbook of Historical Geography and Topographical Nomenclature* (İsimler ve Tarihleri: Tarihi Coğrafya ve Topografik İsimlendirme El Kitabı), Gale Araştırma A.Ş., 1898, s. 69

<sup>8</sup> Lindsay Brown, *Bhutan*, Lonely Planet Publication, 2007, s. 26; Ugyen Tshewang- Jane Gray Morrison, Michael Charles Tobias, *Bionomics in The Dragon Kingdom Ecology, Economics and Ethics in Bhutan*, USA: Springer, 2018, s. 7.

Bumthang'da ve Paro Vadisi'ndeki Kyichu'da iki Budist tapınağı yapılmasını emretmiştir.<sup>9</sup> Böylece Butan'da Budizm'in ilk nüveleri ortaya çıkmıştır.<sup>10</sup> Budizm zaman içerisinde Butan'da gelişmiş ve halk için birleştirici bir unsur haline gelmekle birlikte Budist kronikler sayesinde Butan'ın yazılı tarihinin de başlamasını sağlamıştır.

Ülkenin erken tarihindeki önemli olayların çoğu azizler ve dini liderlerin hikâyelerini içermektedir. Bu orijinal belgelerin çoğu 1828'de Sonagatsel baskınında ve 1832'de Punakha Dzong'da çıkan yangınlarda yok olmuştur. Punakha'nın eski başkentinde kalanların çoğu 1897'de bir depremde kaybolmuş ve Paro Dzong 1907'de yandıktan sonra neredeyse hiç kayıt kalmamıştır. Bu nedenle, Butan'ın erken tarihinin çoğu İngiliz kâşiflerin raporlarına ve bu felaketlerden kaçan birkaç el yazmasına dayanmaktadır.<sup>11</sup>

Butan'ın ilk sakinlerinden bazıları, Budizm'in gelişinden önce Himalaya bölgesinde animizm geleneği olan Bon'un (Butan'da Ben cho olarak bilinir) takipçileriydi. Bon dininin MS 6. yüzyılda Butan'da tanınmaya başlandığına inanılmaktadır.<sup>12</sup> 747'de bir Budist azizi olan Padmasambhava (Butan'da Guru Rinpoche olarak da bilinir ve bazen ikinci Buda olarak da anılır), çok sayıda yerel kralın davetiyle Hindistan'dan Butan'a gelmiştir. Böylece Butan'daki dinî gelenek Budizm'e evrilmeye başlamıştır.<sup>13</sup> Padmasambhava buradan Tibet'e geçmiş, Tibet'ten döndükten sonra Paro Vadisi'nde yeni manastırların yapımını denetlemiş ve dinî merkezi Bumthang'da kurmuştur.<sup>14</sup> Böylece Budizm Butan'da köklü bir din haline gelmiştir.<sup>15</sup>

Langdharma, Tibet'i 836'dan 842'ye kadar yönetmiştir.<sup>16</sup> Bu dönemde merkezi yönetim olmamakla birlikte 9. yüzyılın başlarında küçük bağımsız monarşiler gelişmeye başlamıştır. Bunlardan bazıları ilahi kökenli olduklarını iddia eden debler (kral) tarafından yönetilmiştir. Bumthang Krallığı bu küçük krallıklar arasında en önde geleniydi. Aynı zamanda, Tibet Budist rahipleri (Butan'ın resmi ulusal dili olan Dzongkha'daki Lama) Butan'daki dinlerini ve kültürlerini sağlam bir şekilde kökleştirmiştir. Tibetlilerden

<sup>9</sup> George Lawrence Harris, *Nepal and Bhutan*, Washington, D.C.: Federal Research Division, Library of Congress: For sale by the Supt. of Docs., U.S. Govt. Print. Office, 1993, s. 254.

<sup>10</sup> Brown, s. 26.

<sup>11</sup> Brown, s. 26.

<sup>12</sup> Brown, s. 26.

<sup>13</sup> Brown, s. 26.

<sup>14</sup> Harris, s. 255.

<sup>15</sup> Brown, s. 27.

<sup>16</sup> Brown, s. 27.